

<https://doi.org/10.62664/cpa.2023.01.03>

**Дмитро ДЗВІНЧУК,**

директор Інституту гуманітарної підготовки і державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, доктор філософських наук, кандидат наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України

dzvin56@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6391-3822

**Олександр МОЛОДЦОВ,**

професор кафедри публічного управління та адміністрування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, доктор наук з державного управління, доцент

omolodtsov20@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4168-0092

**Назарій ТУРКОЦЬО,**

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

(© ДЗВІНЧУК Д., МОЛОДЦОВ О., ТУРКОЦЬО Н., 2023)

**ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ  
ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ  
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ  
В УКРАЇНІ**

*У статті обґрунтовано принципово важливе значення методологічно коректного розуміння європеїзації як культурно-ідеологічного феномену. Стверджується, що змістом європеїзації є соціально-культурні, соціально-психологічні процеси та ментальні настанови, що підтримують культурно-ідеологічний процес сприйняття європейських цінностей в Україні. Результатом цих процесів має стати інституціональна європейська ідентичність України, завершеність якої має базуватися на встановленні логічного зв'язку по лінії: «суспільство – культура – соціальні інститути – інституціональні практики публічного управління та адміністрування – соціальні страти – організації – малі групи – індивід». Логіка дій має бути орієнтованою на вкорінення сталих звичок та традицій людиноцентричного публічного управління та адміністрування, публічно-управлінської поведінки та способу мислення, адекватного нормам та принципам європейського урядування (governance). Своєю чергою, результатами впровадження governance в Україні має стати новий інституціональний порядок, що ґрунтується на довірі між державою та регіонами, державою та бізнесом, державою та громадянським суспільством.*

*Авторами стверджується, що сьогодні в Україні для вирішення теоретичних й практичних проблем європеїзації слід усебічно розробити теорію європеїзації, визначити стратегічну мету та очікувані результати європеїзації в концепції інституціонального розвитку України.*

**Ключові слова:** *європеїзація публічного управління та адміністрування, теорія європеїзації, європейські цінності, міжнародні стандарти врядування, європейське врядування, інституціональна культура, інституціональна ідентичність, європейські публічно-управлінські практики.*

**Dmytro DZVINCHUK,**

Director of the Institute of Humanitarian Training and Public Administration,  
Professor of the Department of Public Management and Administration,  
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,  
Doctor of Philosophical Sciences, Candidate of Sciences in Public  
Administration, Professor, Honoured Worker of Education of Ukraine

dzvin56@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6391-3822

**Oleksandr MOLODTSOV,**

Professor of the Department of Public Management and Administration,  
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,  
Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor

omolodtsov20@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4168-0092

**Nazariy TURKOTSIO,**

Postgraduate student of the Department of Public Management and  
Administration,

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

(© DZVINCHUK D., MOLODTSOVO., TURKOTSIO N., 2023)

## **EUROPEANIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION AND MANAGEMENT AS A PROCESS OF FORMATION OF EUROPEAN INSTITUTIONAL IDENTITY IN UKRAINE**

*The article substantiates the fundamentally important importance of a methodologically correct understanding of Europeanization as a cultural and ideological phenomenon. It is claimed that the content of Europeanization is socio-cultural, socio-psychological processes and mental attitudes that support the cultural-ideological process of perception of European values in Ukraine.*

*The result of these processes should be the institutional European identity of Ukraine, the completion of which should be based on the establishment of a logical connection along the lines: «society – culture – social institutions – institutional practices of public management and administration – social strata – organizations – small groups – the individual». The logic of actions should be aimed at instilling stable habits and traditions of people-centered public management and administration, public management behavior and a way of thinking, adequate to the norms and principles of European governance. In turn, the results of the implementation of governance in Ukraine should be a new institutional order based on trust between the state and regions, the state and business, the state and civil society.*

*The authors claim that today in Ukraine to solve the theoretical and practical problems of Europeanization, it is necessary to comprehensively develop the theory of Europeanization, define the strategic goal and expected results of Europeanization in the concept or program of institutional development of Ukraine.*

**Key words:** *Europeanization of public management and administration, theory of Europeanization, European values, international governance standards, European governance, institutional culture, institutional identity, European public management practices.*

**Постановка проблеми.** Євроінтеграція та європеїзація є пріоритетом державної політики України, закріпленим у Конституції України. Кінцева мета цих процесів полягає в отриманні повноправного членства країни в Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі. Це потребує системної реформи інститутів публічного управління та адміністрування в різних сферах функціонування цієї системи. Процес масштабного реформування потребує коректного методологічного

підходу, що, своєю чергою, передбачає правильне розуміння співвідношення євроінтеграції та європеїзації.

Євроінтеграція в загальному плані означає утворення єдиного цілого зі збереженням ідентичності частин, що інтегруються. Інтеграція відбувається на добровільній основі у трьох сферах – політичній, економічній та ідеологічній. Євроінтеграція для України пов'язана з приєднанням українських структур до європейських, створенням усередині країни сучасних інститутів та інституцій європейського типу. Підставою для інтеграції України в європейський простір є її близьке географічне розташування до європейських країн, наявність у них спільних кордонів, обопільне визнання територіальної цілісності, тісні міждержавні відносини, взаємне визнання корисності зближення політико-економічних структур управління, культурно-ідеологічна близькість, що передбачає опертя на схожі цінності.

Саме з цінностями ми пов'язуємо процеси європеїзації, щодо якої серед учених немає узгодженої позиції. Зокрема, дослідники виокремлюють чотири варіанти інтерпретації змісту європеїзації: а) відновлення європейських інститутів і традицій після десятиліть деєвропеїзації; б) конкретний процес вступу до Європейського Союзу та поява структурної сумісності з його інститутами та правовою системою; в) розвиток регіонального співробітництва та інтеграції в межах загального процесу європейської інтеграції; г) фундаментальна трансформація громадянського суспільства, політичної культури й моделей поведінки, тобто запровадження демократичних традицій та цінностей [1, с. 6]. Така ситуація провокує методологічну невизначеність щодо цього поняття, яку потрібно розв'язати. Ми маємо за мету довести, що європеїзація пов'язана виключно з культурно-ідеологічною сферою розвитку суспільства й

держави, де акумулюється система цінностей і норм, яким підпорядковується діяльність суб'єктів влади і суспільства.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** На сьогодні існує широкий перелік літератури з питань європеїзації. Цю проблематику досліджували західні та вітчизняні науковці, зокрема Р. Ладрех, Т. Лоутон, Б. Кохлер-Кох, К. Радаеллі, Ф. Шіммельфенніг, І. Грицяк, В. Дудкевич, Л. Прокопенко, Ю. Палагнюк, О. Рудік, Н. Рудік, О. Оржель, М. Лендсьєл, М. Шульга та багато інших. У працях цих та інших дослідників розкрито багатоаспектність поняття європеїзації та її зв'язок з поняттям євроінтеграції.

Науковий дискурс з цієї проблематики показує, що поняття європеїзації залишається дискусійним й неоднозначним на відміну від поняття євроінтеграції. Наведене вище трактування поняття європеїзації є занадто широким й неприйнятним для здійснення конкретних кроків з реформування публічного управління та адміністрування. Є потреба в чіткій позиції щодо розуміння європеїзації, вироблення теоретико-методологічного підґрунтя формування послідовної державної політики європеїзації України. Можна сказати, що є потреба в розробленні ґрунтовної теорії європеїзації публічного управління та адміністрування.

**Викладення основного матеріалу дослідження.** У країнах Європейського Союзу й в Україні є прихильники віднесення європеїзації до культурно-ідеологічної сфери. Деякі європейські дослідники стверджують, що алгоритм інтеграції до європейської спільноти є усвідомленням Українським народом своїх національних інтересів у контексті європейської системи норм і суспільних цінностей та можливості адаптації до співжиття разом із націями в Об'єднаній Європі за її правилами [2]. У такому ж річищі розглядає цю проблему український учений Є. Савельєв, який стверджує, що європеїзація – це процес

оволодіння цінностями країн ЄС, що вможливають вступ певної країни до спільноти європейських держав. Це такі цінності, що охоплюють усі сфери життя, і насамперед стосуються політичних норм та демократичної публічноуправлінської практики, що діє в ЄС [3, с. 5]. Виходячи із цього, можна стверджувати, що європеїзація це вектор розвитку, орієнтований на впровадження цінностей людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини тощо.

Тобто йдеться, власне, про ціннісну систему, що має бути інстальованою в систему публічного управління та адміністрування в Україні та суспільства в цілому. При цьому ця система цінностей повинна спиратися на правову основу, норми якої, по суті, є імперативними вимогами для системи публічної влади діяти в означений законом спосіб. Статут Ради Європи постає такою правовою основою, норми якої поширюються на всі країни, що входять до цієї міжнародної структури. У такий спосіб, утілюючи в життя європейські цінності, вони досягають більшого єднання між собою.

Україна імплементує в своє законодавство міжнародні стандарти на основі укладених міжнародних договорів, що базуються на ідеї верховенства права (стаття 9 Конституції України). Однак сама по собі імплементація певних європейських стандартів до законодавства України не вирішує всі питання європеїзації, оскільки від норм права органи публічного управління та адміністрування мають перейти до конкретних публічноуправлінських практик, базованих на відповідних цінностях. Тобто ціннісна основа, що міститься в міжнародних стандартах, має виконувати роль духовних опор, які дають орієнтири для впорядкування публічноуправлінських реалій, їх осмислювання та оцінки, визначення стратегії поведінки, формування життєвих та практичних настанов. Інакше

кажучи, раціональні судження та правові норми мають перетворитися на внутрішні переконання.

Це означає, що змістом європеїзації є соціально-культурні, соціально-психологічні процеси та ментальні настанови, що підтримують культурно-ідеологічний процес сприйняття європейських цінностей. Ці процеси та настанови спрямовано на формування сталих звичок та традицій людиноцентричного публічного управління, соціальної поведінки та способу мислення, адекватного до норм та принципів європейського врядування (governance). Тобто європеїзація потребує формування таких умов, за яких українці загалом і публічні управлінці зокрема, відчуватимуть приналежність до загальної європейської культури, до спільного історичного минулого, зможуть суміщати свою власну ідентичність з європейськими цінностями та людиноцентричними публічноуправлінськими практиками. Ці умови потребують не тільки поступового оформлення нормативно-правової бази, створення інституцій та організаційних структур (євроінтеграції), але й створення ціннісних (ідеологічних) інструментів впливу (європеїзації). На цьому шляху важливо уникнути хибних рішень, пов'язаних з повним ототожненням євроінтеграції та європеїзації, які можуть привести до інституціональної пастки європеїзації.

В Україні органами публічного управління та адміністрування недостатньо надається уваги реалізації європейських цінностей. Відсутність з боку держави конкретних кроків у напрямку корекції цього процесу зсуває європеїзацію до інституціональної пастки, тобто ситуації, коли інститути, створені для просування євроінтеграції та європеїзації діють неефективно. Інституціональні пастки стають суттєвим елементом загальної логіки деформалізації правил публічноуправлінської поведінки, серед них найбільш типовими є: нечіткість або відсутність потрібних

законодавчих норм; наявність значної кількості суперечливих інструкцій; можливість двозначної інтерпретації правил; вибіркковість здійснення контролю за їх виконанням тощо. Наявність подібних пасток спричиняє різні форми опортуністичної поведінки політичних, економічних та публічновладних суб'єктів, що використовують недосконалість (чи «білі плями») законодавчих норм у своїх корисливих інтересах.

В інституціональній пастці публічні ролі політиків та чиновників набувають більш декларативного характеру. Формальні правила стають скоріш ритуальними, аніж реально чинними. За ними завуальовуються ненормативна поведінка, що переслідує власні корисні, а не суспільно значущі інтереси. У такій ситуації існує загроза, що формальні інститути (правила) з причини їх неефективності можуть бути повністю заміщені неформальними. За таких обставин публічне управління та адміністрування різних рівнів схильне застосовувати механізми ухиляння від демократичного контролю з боку громадянського суспільства та належного виконання своїх прямих повноважень. Тим самим виключаються з системи публічного управління та адміністрування ті її елементи, які, власне, призначені для забезпечення параметрів її ефективності. Така ситуація, як ми розуміємо, корінним чином не відповідає цілям європеїзації.

Діяльність органів публічного управління та адміністрування в контексті європеїзації повинна відповідати таким загальним ціннісним характеристикам:

влада має бути функціонально двовимірною, тобто мати не тільки спроможність нав'язувати свою волю іншим (перший вимір), але й формувати спільно з громадянським суспільством певну систему цінностей і переконань (другий вимір влади);

влада має бути поліцентричною, публічне управління та адміністрування має визнавати рівноправні позиції різних центрів суспільства – публічної влади, бізнесу, громадянського суспільства, рівнозначність їх «переговорної сили».

Такі ціннісні характеристики властиві системі європейського врядування «governance», що нині постає певним ідеалом, сформульованим для держав-членів ЄС. Останні знаходяться на різних шаблях упровадження принципів європейського врядування. Рух України до цього ідеалу лежить на шляху формування вираженої інституціональної політики євроінтеграції та європеїзації – системи заходів держави в політичній, економічній та ідеологічній сферах. Інституціональна система України потребує дальшого вдосконалення, у тому числі з позицій коректного розуміння процесів європеїзації. Ідеться, зокрема, про такі інститути, як адміністративно-територіальний устрій, бюджетний устрій (відносини), інститути представництва на всіх рівнях територіальної організації влади (інститут виборчого права), громадянського суспільства тощо. Широкий перелік інститутів, що потрібно вдосконалювати, наводить на думку, що сьогодні в Україні є нагальна потреба всебічно обговорювати ці інституціональні проблеми в контексті європеїзації. На наш погляд, її стратегічна ціль має бути чітко сформульованою в концепції чи програмі інституціонального розвитку України.

Уже сьогодні потрібно розробляти стратегію формування більш «щільного» інституціонального середовища – систему норм поведінки інституціональних суб'єктів з позицій європейських цінностей, що мають утворити новий інституціональний порядок та європейський характер взаємодії системних суб'єктів. Новий інституціональний порядок, що ґрунтується на довірі між державою та регіонами, державою та бізнесом, державою та громадянським суспільством. Довіра має стати постійним й

звичним явищем, що підтримується правом, моральними ресурсами суспільства, соціальною справедливістю.

Викладені вище проблеми мають стати предметом дослідження теорії європеїзації. Розроблені теоретичні постулати мають дати нам концептуальне розуміння європейської інституціональної ідентичності України. Під цим поняттям ми будемо розуміти вищий ступінь подібності українських інституціональних (публічноуправлінських та суспільних практик) відповідним європейським практикам, які визнані такими, що здійснюються на основі європейських цінностей та на високому рівні інституціональної культури, яка є по суті способом діяльності (чи технологією), визначає особливості соціуму в освоєнні навколишнього (матеріально-технологічного) середовища та його можливостей адаптації до змін на цьому етапі цивілізаційного розвитку в цих умовах. Ми можемо стверджувати, що в Україні поки що не реалізуються публічноуправлінські практики високого рівня інституціональної культури. Це засвідчує про незавершеність інституціональної ідентичності європейського типу. Осмислення цієї проблеми в поняттях інституціональної парадигми, на наш погляд, має сприяти системну основу для проведення в Україні більш ефективних інституціональних реформ.

Феномен європейської інституціональної ідентичності України може виникнути за умови подібності соціальної структури, культурних та інституціональних традицій та практик, що завжди мають певний динамічний історичний контекст. Україна є європейською державою за ознаками культурної та цивілізаційної спорідненості, зокрема в частині християнського світосприйняття. Проте за критерієм культурно-інституціонального чинника, що визначається матеріально-технологічним середовищем, вона належить до іншого соціального простору з іншими базовими інститутами та інституціональною траєкторією розвитку. Цей

факт суперечливого переплетіння культурного (цивілізаційного) та культурно-інституціонального чинників потребує осмислення сучасного українського суспільства як складної системи, якій властиві не тільки загальні ринкові закони та раціональні мотиви, але й закономірності психологічних, ментальних, генетичних, інерційних та інших процесів, тісно пов'язаних з культурно-ідеологічною сферою.

Уже на цьому рівні аналізу можна дійти висновку щодо великого розриву в інституціональній ідентичності країн Європейського Союзу та України, усунення якого потребуватиме довготривалого історичного періоду. Формування ідентичності охоплює динамічні, процесуальні аспекти її формування. Вони потребують синтезу різних ідентифікацій, з якими стикається людина – від ідентифікації з окремими людьми, з малими і великими соціальними спільнотами, до інтеграції в інституціональну систему ідентичності, сформовану в межах певної території (країни, сукупності країн, інституціональні практики яких є або поступово стають подібними). Пам'ятаємо, що вся система в цілому, уключаючи її ціннісні елементи, а не окремі інститути, підтримує ефективні інституціональні практики та їх подібність.

Якщо публічне управління та адміністрування в Україні не спроможне підтримувати такий системний зв'язок, то замість інституціональних практик європейського типу, ми отримуємо їх симулякри. Наприклад, замість ринку формується квазіринок, замість економічної конкуренції – монополія та економічна корупція, замість політичної конкуренції – безідейність (безідеологічність) і політична корупція, замість публічно-приватного партнерства – патрон-клієнтелізм й так далі. Симулякри можуть виникати на шляху пошуку європейської інституціональної ідентичності за різними напрямками інституціонального проєктування. Для характеристики цієї ситуації цілком адекватним, на наш

погляд, є поняття інституціонального хаосу та порядку. Потрібно досягти спочатку порядку, потім прогресу. Тобто, формуванню європейської інституціональної ідентичності має передувати новий інституціональний порядок.

Таким чином, без осмислення інституціонально-культурного компонента неможливо зрозуміти особливості механізмів відбору інститутів в Україні та їх функціонування, причини успішності чи неуспішності їх місії. Так само безперспективним може виявитися проєктування інституціонального розвитку з погляду формування європейської інституціональної ідентичності. Так, наприклад, як інструмент європеїзації для сфери публічного управління пропагується інституціональна практика «належного місцевого та регіонального врядування», яку тим не менш не вдається повністю реалізувати в Україні, попри її офіційне визнання та декларації щодо готовності до її впровадження [4].

Інституціональну європейську ідентичність України може бути сформовано на основі встановлення логічного зв'язку по лінії: «суспільство – культура – соціальні інститути – інституціональні практики публічного управління та адміністрування – соціальні страти – організації – малі групи – індивід». У цьому логічному ланцюгу, слід виокремити, як значущі, такі основні елементи інфраструктури, у якій стає можливим формування європейської інституціональної ідентичності України: спільна історична пам'ять, цивілізований ринок, чесна конкуренція, рівноправне партнерство влади та бізнесу, корпоративне мислення, спільні стандарти демократії та «належного врядування», спільний наднаціональний культурно-символічний та інформаційно-комунікативний простір, гомогенність освіти, єдине (толерантне) сприйняття багатокультурності та національних ідентичностей. Подібну культурно-інституціональну

інфраструктуу поки що не сформовано в Україні. Немає переконливих успішних прикладів цього процесу. Потрібно спочатку сформувати ефективну інфраструктуру внутрішньодержавної, уже потім європейської інституціональної ідентичності. Творення внутрішньодержавної ідентичності України знаходиться ще в ембріональній фазі. Свідченням цього є, зокрема, культурно-символічна, інформаційно-комунікаційна та ментальна диференційованість регіонів України, що загрожує регіональному роз'єднанню України.

У цьому плані справедливо стверджувати, що наявні в кожному суспільстві інститути мають забезпечувати згуртування суспільства в державу-націю. Аналіз цих питань, зрозуміло, потребує додаткового аналізу, що не належить до завдань поставленої мети. Вищевикладене орієнтує нас на потребу чіткого виокремлення проблеми культурно-інституціонального вподібнення європейських та українських публічноуправлінських практик. Мета такого вподібнення полягає не лише в створенні європеїзованих законів, але й у піднесенні соціокультурного рівня інституціоналізації політичних, економічних та публічно-управлінських практик згідно з європейськими цінностями. Після тривалого періоду трансформаційних перетворень в Україні стає зрозумілим, що ігнорування інституціонально-культурного чинника призводить до принципово неправильного розуміння функціонування всього інституціонального механізму, а в реальній практиці – до створення інститутів-симулякрів у різних сферах суспільної діяльності.

Останнім часом з початком військових дій у наукових працях з публічного управління та адміністрування все більше звертається увага на ціннісні аспекти інституціональної спроможності через концепти «стійність інститутів», «стійкість держави» тощо, які стосується сфери безпеки держави та її територіальної цілісності. Сьогодні Україна вже має

кардинально оновлені ідеологічні інститути держави, що здійснює свій вплив на суспільство управлінськими, пропагандистськими та іншими інструментами, які значно відрізняються від тих, що застосовувалися до Майдану 2014 р. Помітним є тренд етатизації ідеологічної сфери, що проявляється в поширенні контролю держави за межі оптимального співвідношення держави й суспільства, характерного для мирного часу. Це об'єктивний процес, зумовлений війною, що з потребою послаблює роль громадянського суспільства в ухваленні державних рішень, централізує політичне й економічне життя країни.

Питання інституціонально-ідеологічного забезпечення посилюється в кризові та перехідні періоди, пов'язані зі зміною цілей і напрямків розвитку суспільства, й особливо під час війни. У цей період певною мірою ігноруються цінності, що є критерієм справедливості системи відносин у сферах політики та економіки. Пріоритетними в умовах війни є цінності, спрямовані на внормування та консолідацію масової поведінки членів суспільства, його мобілізація на спротив агресору. При цьому спрощується взаємодія в усіх сферах суспільного життя, зменшуються для членів суспільства зусилля на сприйняття соціальної реальності, створюються певні заборони (ідеологічні табу) на цілі, що протирічать перемозі. Зрозуміло, що подібна ситуація є тимчасовою й має завершитися разом із закінченням війни, у ході якої інституціонально-ідеологічна спроможність держави є пріоритетною. Руйнування ідеологічних інститутів, зокрема від втрати довіри громадян до владної еліти, безнадійності, відчуття непричетності до ухвалення державних рішень тощо є критичним чинником для існування держави під час війни.

У мирний час держава має застосовувати інструменти непримусового підпорядкування свідомості громадян традиціям, моральним заповітам та правилам нового (європейського) соціального

порядку (суспільного договору). Цей процес може бути успішно реалізований через державно-громадську інституціонально-ідеологічну систему, що забезпечує продукування та успішну реалізацію історичних, культурних та інших традицій та цінностей. Ідеально, коли публічно-владні й громадські суб'єкти інституціонально-ідеологічної системи, синхронно й цілеспрямовано здійснюють інформаційні та соціально-психологічні впливи на членів суспільства. Їх спільна інформаційно-духовна діяльність синергетично впливає на систему смислів (норми поведінки), важливу як для самого суспільства, так й для вирішення стратегічних цілей держави.

Функціонування державно-громадської інституціонально-ідеологічної системи має відповідати вимогам системної якості ідеологічних інститутів та на вивірену аксіологічну систему Ради Європи та Європейського Союзу. До неї, окрім цінностей Статуту Ради Європи, слід віднести також Копенгагенські економічні та політичні критерії членства в ЄС (1993 р.). Їх доцільно розглядати в контексті європеїзації виключно як цінності, що постають зразковими нормами культурно-ідеологічного забезпечення функціонування наявних в Україні структур публічного управління та адміністрування. Такими цінностями, зокрема є:

цінність забезпечення свободи виборів (місцевих, парламентських, президентських);

цінність захисту особистих прав і свобод громадян, прав меншин, протидія всьлякій дискримінації;

цінність державної підтримки демократичних процесів, неурядових організацій, незалежних ЗМІ;

цінність боротьби з корупцією та організованою злочинністю, з відмиванням коштів;

цінність забезпечення ефективно чинної судової влади тощо.

Зрозуміло, що політичні критерії членства в ЄС можуть бути конкретизовані в низці вимог до державного будівництва, політичного устрою та гармонізації національних адміністративних систем публічного адміністрування країн-аплікантів. Так, згідно з Директивою про послуги № 2006/123/ЄС, країни-члени ЄС зобов'язані: усувати адміністративні недоліки, що перешкоджають транскордонному наданню послуг; сприяти спрощенню адміністративних процедур задля підтримки малого та середнього бізнесу; створювати національні портали доступу до адміністративних послуг за принципом «єдиного вікна»; надавати потрібні електронні інструменти для доступу компаній до національних ринків послуг тощо. Проте такі вимоги, за нашим концептуальним підходом, відповідають змісту євроінтеграції, а не європеїзації.

Будь-яка держава для просування на шляху європеїзації має бути не пасивним об'єктом політики євроінтеграції з боку Європейського Союзу, а активним самостійним суб'єктом упровадження європейських цінностей як взірцевих для діяльності структур публічного управління та адміністрування. Вимога активності та самостійності держави впливає з того, що суттю європеїзації є оволодіння цінностями, а не створення інституцій за формальними ознаками. До таких цінностей належать: демократизм, законність і гласність; соціальна справедливість; пріоритет прав людини та громадянина; рівність усіх громадян перед законом; дотримання прав та законних інтересів місцевого самоврядування, підприємств, організацій, об'єднань громадян; підконтрольність влади населенню та звітність влади перед населенням. Упровадження в діяльність органів влади зазначених цінностей ми розглядаємо як аксіологію європеїзації, у той час, як створення інститутів, інституцій й процедур відносимо до євроінтеграції.

Україна, будучи з 1995 р. повноправним членом Ради Європи, уже створила достатню нормативну основу для європеїзації публічного управління та адміністрування. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [5] після Революції Гідності стало новим етапом розвитку не тільки співробітництва у сферах економіки, а також розбудови інститутів влади на новій ціннісній основі. Елементи аксіологічної системи європеїзації містяться в двох статтях цієї Угоди: статті 4 та статті 6. У частині другій статті 6 Угоди зазначається, що цілями політичного діалогу є зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та належного врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, що належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ. У статті 6 зазначено, що внутрішня політика має ґрунтуватися на спільних принципах, таких, як стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод тощо.

Відповідно до системи цінностей європеїзації органи публічновладної діяльності в Україні мають прийняти європейські цінності та виконувати низку вимог, зокрема: захищати права людини, плюралістичну (парламентську) демократію і верховенство права; розробляти угоди з питань соціальних і правових практик країн-членів Ради Європи; сприяти усвідомленню європейської єдності на основі поєднання цінностей і розмаїть культур. Виконання означених вимог і є змістом аксіологічної системи європеїзації.

**Висновки.** Резюмуючи викладені в цьому дослідженні матеріали, доходимо таких висновків:

Змістом європеїзації є соціально-культурні, соціально-психологічні процеси та ментальні настанови, що підтримують культурно-ідеологічний процес сприйняття європейських цінностей в Україні. Саме цей процес створює потрібні умови для реалізації принципу (закономірності) еквіфінальності, що об'єктивує постановку таких перспективних для України цілей, як європейська та євроатлантична інтеграція.

Європеїзація публічного управління та адміністрування в Україні означає інсталяцію європейських цінностей у публічно-владну систему, що містяться в Статуті Ради Європи, Копенгагенських економічних та політичних критеріях членства в ЄС, європейських стандартах урядування. Основним цінностями є: демократизм, законність і гласність; соціальна справедливість; пріоритет прав людини та громадянина; рівність всіх громадян перед законом; дотримання прав та законних інтересів місцевого самоврядування, підприємств, організацій, об'єднань громадян; підконтрольність влади населенню та звітність влади перед населенням.

Становлення європейської інституціональної ідентичності України пов'язано з установленням нового інституціонального порядку європейського типу, що базується на спільній з європейськими країнами історичній пам'яті, цивілізованому ринку, чесній конкуренції, партнерстві влади та бізнесу, спільних стандартах демократії та «належного врядування», спільних наднаціональному культурно-символічному та інформаційно-комунікативному просторах, гомогенності освіти, єдиному сприйнятті багатокультурності та національних ідентичностей.

## **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. *Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції* : матеріали наук.-практ. конф. 17 груд. 2009 р.,

м. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. 224 с.

2. Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Пер. з англ. К. : Юніверс, 2010. 288 с.

3. Савельєв Є. Європейська інтеграція чи Європеїзація? *Європейська економіка*. 2008. № 1. С. 3–5.

4. Утрехтська декларація про добре місцеве та регіональне врядування в неспокійний час : проблеми змін Рада Європи; Декларація, Міжнародний документ від 17.11.2009. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_a16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a16#Text).

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України № 1678-VII від 16.09.2014. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text).

## REFERENCES

1. Prokopenko, L.L. (Ed.) (2009). Naukovo-praktychna konferencia «*Yevropeizatsiia publichnoho administruvannia v Ukraini v konteksti yevropeiskoi intehratsii : materialy*» (Dnipropetrovsk, 17 hrud. 2009 r.). Dnipropetrovsk : DRIDU NADU [in Ukrainian].

2. Shimmelfennih, F., & Zedelmaier, U. (2010). *Yevropeizatsiia Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy*. Kyiv : Yunivers [in Ukrainian].

3. Saveliev, Ye. (2008). *Yevropeiska intehratsiia chy Yevropeizatsiia? Yevropeiska ekonomika*, 1, 3–5 [in Ukrainian].

4. *Utrekhtska deklaratsiia pro dobre mistseve ta rehionalne vriaduvannia v nespokiinyi chas : problemy zmin Rada Yevropy; Deklaratsiia, Mizhnarodnyi dokument vid 17.11.2009.* URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_a16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a16#Text) [in Ukrainian]

5. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony* : Zakon Ukrainy № 1678-VII vid 16.09.2014. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text) [in Ukrainian]

(Одержано 17 листопада 2023 року)